

RAMAZAN'DA DİKKAT EDİLECEK KONULAR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!.. Aziz ve sevgili dinleyiciler ve izleyiciler!

Allah-u Teâlâ'nın rahmeti, selâmı, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Mübarek Ramazan ayına girdik, oruç tutuyoruz. Allah bu güzel ayın her türlü mânevî ikrâmâtına, cümlelerinizi sevdiklerinizle beraber erdirsin... Sebeb-i mağfiret eylesin... Sebeb-i duhûl-ü cennet eylesin... Cennete girmeğe vesile olsun bu Ramazan'daki ibadetleriniz... Nice nice nice Ramazan'lara da sağlıklı, afiyetle, dostlarla, sevgililerle erişmeyi Cenâb-ı Hak nasîb eylesin...

a. Bir Gün Oruç Tutmanın Karşılığı

Oruç çok güzel bir ibadet... Buhârî'nin, Müslim'in, Tirmizî'nin, Neseî'nin, Ahmed ibn-i Hanbel'in, Tahavî'nin —*rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn*; çok büyük hadis alimleri bunlar— Ebû Saîd el-Hudrî Hazretleri'nden kaydettikleri bir hadis-i şerifte, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1044, no:2685; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.808, no:1153; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.172, no:2245; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.547, no:1717; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.83, no:11807; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.291, no:2186; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.317, no:6512; Saîd ibn-i Mansûr, *Sünen*, c.II, s.163, no:2423; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.302, no:9685; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.III, s.398, no:3875; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.296, no:8235; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.97, no:2554; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXIII, s.40; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.580, no:10805.

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ

النَّارِ بِذَلِكَ الْيَوْمِ سَبْعِينَ خَرِيفًا

(حم. ط. خ. م. ت. ن. عن أبي سعيد)

RE. 425/14 (*Men sàme yevmen fî sebîli'llâh, bâade'llâhu beynehû ve beyne'n-nâri bizâlike'l-yevmi seb'îne harîfâ.*)

“—Kim Allah yolunda, fî sebîlillâh bir gün oruç tutarsa, Allah- u Teâlâ Hazretleri bu gün hürmetine, bu günün sevabı, mükâfâtı olarak, bu güne karşılık olarak, onunla cehennem arasında yetmiş mevsim, yetmiş bahar uzaklığı kadar uzaklaştırır.”

Harîf, ilkbahar demek ama, bir bahardan bir bahara bir sene olduğu için, yetmiş sene demek isteniyor burada. “Cehennemle arasında yetmiş sene uzaklığa kadar uzaklaştırır. Yâni, cehennemden kurtuluşuna vesile olur.”

Sonra, “Geçmiş günahları affolur.” diye geçtiğimiz haftaki hadis-i şerifte okuduğumu hatırlıyorum. Başka rivayetler de var. İbn-i Asâkir Câbir RA’dan rivayet etmiş ki:²

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ سَبْعَ خَنَادِقَ كُلِّ خَنَدِقٍ كَمَا بَيْنَ

سَبْعِ سَمَاوَاتٍ وَسَبْعِ أَرْضِينَ

(كر. عن جابر)

² İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LII, s.358; Câbir ibn-i Abdillâh RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.579, no:10804; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.471, no:22649.

RE. 425/13 (*Men sàme yevmen fî sebîli'llâhi azze ve celle ceale'llàhu beynehû ve beyne'n-nâri seb'a hanâdik, küllü handekın kemâ beyne seb'i semâvâtin ve ve seb'i eradîn.*)

Burada da aynı noktaya geliyor bilgiler, hadis-i şerifler birbirlerini te'yid ediyor. Efendimiz buyuruyor ki:

“—Kim Allah yolunda, fî sebîlillâh bir gün oruç tutarsa, Allah onunla cehennemden arasına yedi tane hendek koyar. Yâni, cehennemden uzaklaştırır.”

Hendekler, biliyorsunuz büyük mânîler. Düşman gelmesin diye, Peygamber Efendimiz hendek kazdırdı, savunmayı öyle yaptı. Böyle korunmak için yetmiş tane hendek yaratır Cenâb-ı Hak. “Her bir hendek, yedi kat gök ve yedi kat yer gibi geniştir.”

Yâni bu güzel ay, günahlardan kurtulmaya, cehennemden kurtulmaya, uzaklaşmaya, cennete yaklaşmaya, iyi kul olmaya vesîle olmuş oluyor.

Yalnız, burada çok önemli olan bir husus var; yapılan şeyin güzel olması lâzım! Çürük çarık olmaması lâzım, eksik gedik olmaması lâzım!.. Tam olması lâzım, mükemmel olması lâzım!..

Zâten müslümanın her işinin mükemmel olması gerekiyor, hüsün ile olması gerekiyor. *Hüsün* ne demek; güzellik... Yâni, güzel olması gerekiyor. İbadetin güzel olması gerekiyor, kulluğun güzel

olması gerekiyor. Mesleğinin güzel olması gerekiyor. Mesleğindeki ortaya koyduğu eserin, güzel bir eser olması gerekiyor. Yaptığı her işin güzel olması gerekiyor. Buna ne diyoruz?..

Ihsân; yâni güzel yapmak, hüsünlü yapmak...
Hüsn masdarından çıkmış, if'al bâbından.

b. Ramazan'ın Hudutlarına Riayet

Şimdi, Ramazan'ın tutulması o sevapları kazandırıyor ama, ne şartlarla?.. Ebû Saîd el-Hudrî RA Hazretleri'nden İbn-i Abdi'l-Ber, İbn-i Hibbân, Ebû Nuaym, Beyhakî, Ahmed ibn-i Hanbel gibi alimlerin rivayet ettiği bir başka hadis-i şeriften, bunun biraz daha teferruatını öğreniyoruz. Onu okuyayım, anlatayım:³

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ فَعَرَفَ حُدُودَهُ وَتَحَفَّظَ مِمَّا
يَنْبَغِي أَنْ يَتَحَفَّظَ مِنْهُ كُفِّرَ مَا قَبْلَهُ

(حم.ع. حب. حل. هب. ق. ض. عن أبي سعيد)

RE. 426/2 (*Men sàme ramedàn, fearafa hudûdehû ve tehaffeza mimmâ yenbağî en yetehaffaza minhu, küffira mâ kablehû.*)

³ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.55, no:11541; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.219, no:3433; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.322, no:1058; Beyhakî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.IV, s.304, no:8288; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.180; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.761, no:23727; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.III, s.347, no:4795; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.459, no:22613.

“Kim Ramazan’ı oruçlu olarak geçirir, orucunu tutarsa, (*fearafa hudûdehû*) ama hadlerini bilirse...” *Hudûd*, hadler, sınırlar demek. Bir işin nasıl yapılacağını belirleyen çizgiler var, sınırlar var; onun aşılmaması lâzım! O aşıldığı zaman, haddi tecavüz etti, olmayacak bir iş yaptı, taşkınlık yaptı, bozdu demek. “Orucun çizgilerini, sınırlarını, hududunu bilip, onları çiğnemezse, onların ötesine geçmezse... (Ve *yetehaffazu*) Ve kendisini korursa; (*mimmâ yenbağî en yetehaffaza minhu*) nelerden koruması gerekiyorsa, onlardan kendisini korursa...”

Şimdi burada, (*Men sâme ramedàn, fearafa hudûdehû*) diyor. Sonra (*yetehaffezu*) yazmış, burada *ye* var ama, (*tehaffeza*) olsa, *mâzî* olsa daha uygun olur. Belki ikinci *yetehaffaza*’ya bakarak, hattat kalem hatası yapmış olabilir.⁴

Yâni, “Ramazan orucunu tutan kimse, sakınılması gereken her sakıncadan, çekinceden, günahattan, haramdan, haddi aşma, tecavüz azgınlık, taşkınlıktan korunursa, kendisini korursa, o durumlara, o hatalara düşmezse; sınırları iyi bilip de sakınılması gereken şeylerden güzel sakınırsa; (*küffira mâ kablehû*) o zaman geçmiş günahları affolur.”

Demek ki, orucun güzel tutulması isteniyor, tarif ediliyor, Peygamber Efendimiz öyle bildiriyor. O bakımdan orucun sınırlarını, çizgilerini, şartlarını, oruçlu iken nelerden sakınılması

---

⁴ Diğer kaynaklarda, Hocamızın ifadesine uygun olarak (*tehaffaza*) yazıldığını gördük. Buna göre metindeki hatayı düzelttik.

gerektiğini bütün kardeşlerimizin çok iyi bir şekilde öğrenmesi lâzım!..

Zâten, herhangi bir işi yaparken, kardeşlerimizin yapacakları iş hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Diyelim ki bir ticaret yapacak, diyelim ki bir mal alıp satacak, diyelim ki bir yere seyahat edecek... Önceden oraları hakkında, o iş hakkında bilgi edinmek, bilgili olmak iyidir. Hattâ öğrencilerin derse başlamadan önce, hocanın o gün hangi konuyu anlatacağını önceden öğrenip, o konuyu hazırlanarak okula gitmesi uygun olur. O zaman az çok bildiği bir konuyu anlatmış olacak hocası, öğretmeni, öğreticisi, muallimi ve o zaman daha iyi aklına girecek. Bir de anlamadığı yerleri sorma imkânı olacak.

O bakımdan dâimâ önemli bir usül olarak, yapacağı iş hakkında kardeşlerimin önceden araştırma yapmasını, kitap karıştırmasını, inceleme yapmasını tavsiye ederim.

Ramazan'a geliyoruz... Tamam, o zaman "Ramazan orucu nasıl tutulur?" diye bütün ilmihal kitaplarındaki Ramazan bahislerini okumalı!.. Bütün hadis kitaplarındaki Ramazan'la ilgili hadis-i şerifleri okumalı!.. Kur'an-ı Kerim'deki oruçla ilgili ayetleri bilmeli, ona göre ayağını denk almalı!..

Hacca gidecek... İşte şimdi Ramazan... Ramazan bittikten iki ay on gün sonra Kurban Bayramı gelir. Şimdiden bence, hacca gidecek kardeşlerim hac kitaplarını okumalı,

haccın âdâbını öğrenmeli!.. İbadetlerin Allah tarafından kabul edilmesi için, ne gibi mânevî şartlar gerekli, ne gibi gönül şartları gerekli, neler gerekli; İmam Gazâlî gibi bunları yazan kitaplardan okuması, iyice hazmetmesi, yaptığı işi bilerek yapması uygun olur.

Biz de âcizâne ilk evlendiğimiz zaman, hemen bir çocuk nasıl bakılır, nasıl büyütülür diye ilgili kitapları almıştık, tekrar tekrar okumuştuk. Daha çoluk çocuk sahibi olmadan, bakımı hakkında bilgi sahibi olalım da, sonradan yanlış yapmayalım diye.

Bazı tecrübesiz anneler, babalar çocuklarına iyi bakamıyorlar, ölümüne sebep oluyorlar. Meselâ, hatırlıyorum, bizim bir hoca kardeşimiz kendi memleketinden olmuş bir hadise nakletmişti:

Çocuğunu doktora getirmiş anne, ama çocuğun derisi kaplumbağa derisi gibi olmuş. Yâni pörsümüş, çektiğin zaman öyle kalıyor. İçinde su kalmamış, çocuğun bütün suyu gitmiş. Çünkü ishal imiş çocuk... Tam son kerteye, son raddeye geldiği zaman doktora gitmişler. Annesine doktor demiş ki:

“—Hanım, sen bu çocuğun ağzına hiç su vermedin mi?..”

İshalde en mühim şey, su kaybı oluyor tabii. Su kaybı olunca da suyun telâfî edilmesi, tedarik edilmesi lâzım! Bol bol su verseydi, öyle olmayacaktı. Çocuk kurtarılamamış maalesef... Annenin bilgisizliğinden öyle olmuş.

İshal olunca, çocuğa su verilmesi gerekir. İshal önemlidir. Bazıları önemsemiyor bazı hastalıkları; iyice yatağa esir duruma düşmeden veyahut yürüyemeyecek hale gelmeden, veya pat diye düşüp, bayılıp sedyelik olmadan doktora gitmiyor. Çok yanlış, çok yanlış, çok yanlış!..

Ben bizim camimizde bir oda rica etmiştim; bilmiyorum kardeşlerim hâlâ devam ettiriyorlar mı?.. “Doktor kardeşlerimiz nöbetleşe oraya gelsinler, Allah rızası için isteyenleri, fakirleri, cemaatimizi, ihvanımızı muayene etsinler!” demiştim. “Sağlıklıken muayene etsinler, hastayken değil...” demiştim.

Sağlıklı bir insana;

“—Gel bakayım, seni bir muayene edeyim, bir ölçeyim; kanının basıncı nasıl, kalbin nasıl?.. Şekerin yüksek mi, bir şikâyetin var mı?..” denilsin.

Çünkü, bazı insan kendisini sağlıklı sanıyor da, aslında hasta oluyor, bilmiyor. Sonradan da iş işten geçmiş oluyor.

Rahmetli Mustafa [Yazaroğlu] kardeşimiz; nur içinde yatsın... Cümle ihvanımıza bu vesile ile bu mübarek Ramazan'da Cenâb-ı Mevlâ'dan, Rabbü'l-âlemîn, Erhamü'r-râhimîn Mevlâmızdan rahmet diliyorum. Nur içinde yatsınlar, kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun... Gençti, delikanlıydı, ateşliydi, hareketliydi. Doktora gittiği zaman kendisini sağlam sanıyordu ama, vücudu gitmiş, artık yükünü çekemeyecek hale gelmiş. Doktor demiş ki:

“—Kardeşim yâ, sen dağ başında mı yaşadın, hiç doktor, hastane olmayan bir yerde mi yaşadın?.. Hiç kendini muayene ettirmedin mi?” demiş.

Halbuki dikkat etseydi, tedavi edilmeyecek hastalık yok... Her hastalığı Cenâb-ı Hak indirmiş, devâsını da indirmiş. Yâni, dikkat etmek lâzım, şartlarına riayet etmek lâzım! Şartlarını da önceden bilmek lâzım!..

O bakımdan, yapacağı şey hakkında önceden bilgi sahibi olmak lâzım!

Beni Güney Afrika’ya çağırılmışlardı, seneler önce, fakültede iken... “Gelsin bize, İngilizce vaaz versin!” demişlerdi. Hemen ben Güney Afrika Cumhuriyeti’ni ansiklopedilerden okudum. “Neresiymiş, neyin nesiymiş, ne kadar müslüman varmış?.. ” diye. Ama hayret ettim, baktım, Güney Afrika’da hiç müslüman var diye göstermiyor ansiklopediler. “Şu kadar puta tapıcı var, bu kadar şu dinden var, bu kadar şu dinden var...” diye azınlıkları, çoğunlukları söylüyor; ama müslümanın sayısını es geçiyor.

Es geçmek musiki tabiri, yâni susmak, bir şey söylememek. Nota olmayan yere “s” koyuyorlar. Sükût mânâsına da geliyor Türkçe’de. İngilizce’de *silence* (saylıns) sessiz olmak demek; denk düşmüş birbirine.

Halbuki Güney Afrika’da bir hayli müslüman var; dernekleri var, neşriyatları var, çok güzel, kıymetli eserler neşreliyorlar.

O vesile ile ansiklopediye bakınca, bir şey daha öğrendim: Bu ansiklopediler tercüme olduğu için, bize tam ve doğru bilgileri vermeyebiliyorlar. Kendi işimizi kendimiz görsek, araştırmaları kendimiz yapsak, neler bulacağız, neler bileceğiz. Eğer böyle araştırma yapan insanlar olsak, dünyada ne kadar elimizde fırsatlar olduğunu göreceğiz.

Ben şimdi yurtdışında bunları gören bir insan olarak, yerimde duramıyorum. Yâni o kadar fırsat, o kadar imkân var... Amma, kardeşlerimiz kapanmışlar içlerine, sözleri de dinlemiyorlar, tavsiyeleri de tutmuyorlar. Gösterilen işaretlere de koşmuyorlar.

Halbuki ateşli, hareketli, fa'al, cevval olmamız lâzım!..

c.Orucu Kolaylaştıran Dört Şey

Enes RA'dan, Deylemî Hazretleri rivayet etmiş, Hâkim *Müstedrek*'inde neşretmiş ve kaydetmiş ki, Peygamber SAS şöyle buyurmuş:⁵

أَرْبَعٌ مَّنْ فَعَلَهُنَّ قَوِيَ عَلَى صِيَامِهِ أَنْ يَكُونَ أَوَّلُ
فِطْرِهِ عَلَى مَاءٍ وَلَا يَدْعُ السَّحُورَ وَلَا يَدْعُ الْقَائِلَةَ
وَأَنْ يَشُمَّ شَيْئًا مِنْ طِيبٍ

(ك. والديلمى عن أنس)

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.371, no:1496; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.851, no:23971; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IV, s.223, no:3092.

RE. 69/7 (*Erbaun men fealehünne kaviye alâ sıyâmihi: En yekûne evvelü fitrihi alâ mâin, ve lâ yedeu's-sahûr, ve lâ yedeu'l- kâileh, ve en yeşümme şey'en min tıyb.*)

Bu hadis-i şerif yine oruç tutmakla ilgili. Peygamber Efendimiz'in bazı tavsiyelerini bize bildiriyor. Nedir bu tavsiyeleri, anlayacağız. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

(*Erbaun*) “Dört şey vardır; (*men fealehünne*) bu dört şeyi kim yaparsa, (*kaviye alâ sıyâmihi*) orucuna güç yetirir, kuvvetli olur, tutmağa muktedir olur. Orucunu sağlam tutabilir, dinç olabilir.”

Tabii şimdi Türkiye'de kış mevsimi olduğu için, gündüzler kısa olduğundan mesele yok. Ama burada, güney yarımkürede olduğumuz için, şimdi 30 derece sıcaklık var. Daha kuzeyde, Ekvator'a yakın yerlerde daha büyük sıcaklar var. Daha güneyde de bazen konumu dolayısıyla, daha sıcak yerler oluyor. Geçen gün 42 rakamını gördüm, şaşırdım.

İlginç bir ülke burası, bazen fırtınalar oluyor. Geçen gün olmuş, işte buradan iki bin kilometre kadar uzakta... Bir kasırga evlerin çatılarını uçurmuş, yere sermiş, duvarları yıkmış. En çok hayretimi çeken, otobüsü, kamyonu devirmiş. Yandan eserek kamyonu devirecek kadar rüzgâr...

Tabii, sıcakta oruca tahammül daha zordur. Arabistan'da daha zordur. Çok sıcaklarda, yaz günlerinde daha zordur. Oruca karşı kuvvetli olmak için, vücudu dinç tutup orucu tutabilmek için, "Dermanım yok, tutamıyorum!" dememek için bu tavsiyeler önemli.

Tabii, bu tavsiyeler cihan-şümül, evrensel tavsiyeler olduğu için, her zaman için söylenebilir. Evet Türkiye'de kış ama, Avustralya'da, Güney Afrika'da yaz... Ekvatora yakın yerler sıcak. Zâten bu konuşmalarımızı da el-hamdü lillâh, dünyanın her yerinden kardeşlerimiz sesimizle dinliyorlar. Bir de görüntü olsa, görüntüyü de inşâallah seyredecekler.

"—Dört şey vardır ki, kim bu dört şeyi yaparsa, orucuna kuvvet kazanır." buyuruyor Peygamber Efendimiz. Yâni bayılmaz, halsizleşmez, orucunu sağlam sağlam, kuvvetli kuvvetli tutar:

1.(*En yekûne evvelü fıtrihî alâ mâ'*) "İlk orucunu bozması su ile olursa..."

Tabii Zemzem varsa, Zemzem'le açmak daha güzel. Zemzem yoksa, hurma varsa; o da güzel... Suud'da umreye gitmiş olanlar zemzemle, hurmayla açıyorlar. Ama sâir kimseler suyla orucunu açarsa; bu orucuna kuvvet kazandırır.

Yalnız, bir şeyi ben tecrübeme dayanarak size hatırlatmak isterim: Su soğuk olmayacak! Harâret bastı deyip, buzdolabından suyu alıp, bir bardak soğuk suyu midenize indirirseniz, biraz sonra hasta olursunuz. Boğazınız şişer, sesiniz kısılır, yatağa bile düşersiniz. Arabistan'da bile olsanız, böyle olabilir.

Su soğuk olmayacak. Hele boş mideye, aç karnına soğuk su olmayacak. Aksine sıcakta ısınmış, ılık bir su olacak ki, mideye dokunmasın.

2.(*Ve lâ yedeu's-sahûr*) “Oruç tutan kimse sahurunu terk etmeyecek.”

Şimdi umûmiyetle gecesi kısa olan yerlerde, kardeşlerimiz diyorlar ki:

“—Sahura kalmayayım, işte akşamdan yediğimle dayanırım.”

Bu doğru değil! Çünkü sahurda kalkmayı Peygamber Efendimiz tavsiye ediyor:

“—Sahurda bereket vardır.” diyor.

Hayır var, bereket var, mânevî fayda var, sevap var... Sahura kalktığı zaman teheccüd namazını kılacak... O vakitlerde uyanık olmak, dua etmek çok sevap. Onun için, sahurun önemli bir iş olduğunu unutmamak lâzım!..

Sahur bizim ile başka milletlerin oruçları arasında önemli bir farklılıktır; biz sahurda kalkarız. Gecenin o vaktinde kalkmak da, nefsi ıslahın bir yoludur. Oruçla nefis ıslah oluyor, irade terbiye oluyor. “Bir de hadi bakalım o vakitte kalk da, uyku bakımından da nefsin terbiye olsun!” diye düşünmeli. Yâni, orucun iyi tutulması için sahurda da kalkmak lâzım!..

Tabi öyle olunca, biraz da sahurda bir şeyler yenildiği için, elbette herkes kabul edebilir, anlayabilir, sözlerinin doğruluğunu tasdik eder. Sahuru da terk etmeyecek.

3.(*Ve lâ yedeu'l-kàileh*) “Kàileyi de terk etmeyecek.”

Kàile ne demek?.. *Kàile* demek, gündüz uykusu demek... Öğleden önce, veyahut öğle namazından sonra bir ara, oruçlu uyursa rahat eder. Bir müslümanın günlük yaşantısını, bu arada söylememiz lâzım:

Müslüman bir kere, sabah namazını camide kılmağa dikkat eder, gider. Daha iyi müslüman, sabah namazından önce, sahurda kalkmış olur; teheccüd namazı kılar. Demek ki gece daha bitmeden, sabah girmeden uyandı, teheccüd namazını kıldı. Camiye gitti, sabah namazını kıldı. İyi müslüman olduğu için işrak vaktine kadar da bekledi. Sonra dükkânı, işi gücü varsa, oraya gitti. Öğle vakti olduğu zaman, artık onun gününde bayağı bir faaliyet olmuştur. Kaç saat çalışmış demek... Bir ara da uyuyacak.

“—Efendim, ben memurum?..”

Tamam, sen de dairende uyukla! Şöyle masaya ayağını koy, arkaya sandalyene biraz yaslan, gözlerini kapat! Şöyle 15-20 dakika hareketsiz, sessiz, gözün kapalı dur! Hele bir de uyku gelir de, bir dalar çıkarsa, çok faydalı...

Bu gündüz uykusu hem sıhhat kazandırır insana, hem de gece ibadetlerine kuvvet verir. Orucu da kolay tutar insan... Onun için *kàile* denilen, *kaylûle* de deniliyor buna. Bunu yapanlara *kàilûn* deniliyor. Ayet-i kerimede, (*ve hüm kàilûn*) “Onlar gündüz uykuda iken” diye geçiyor.

Gündüz uykusunu da bir ara uyuyacak. Memur da olsa, işçi de olsa, usta da olsa, namazını kıldıktan sonra bir kenarda şöyle istirahat edecek. Zâten Ramazan'da yemek olmadığı için, başkalarının yemek vaktinde bu biraz uzanıverirse çok iyi olur.

4.(*Ve en yeşümme şey'en min tıyb.*) “Güzel kokudan da bir şeyi koklarsa...”

Güzel koku da insanın ruhunu rahatlandırır, gönlünü açar. “Güzel koku da, oruçlunun oruç tutmasına yardımcı olur.” diye, Peygamber Efendimiz tavsiye buyuruyor.

Onun için bu hususlara, mümkün olduğu kadar siz de riayet etmeğe çalışın! Orucunuzu neş'e ile, neşat ile, tatlı tatlı, rahat rahat, dinç dinç tutarsınız. İbadetin böyle neşat ve dinçlik ile yapılması, şevkle yapılması iyi olur. Teravihte uyuklamazsınız, güzel olur.

d.Orucun Sevabını Kaçırtan Beş Şey

Bu güzel şeylerin yanında, bir de bazı tehlikelere karşı sizi uyarmak istediğim için, sonuncu hadis-i şerifi yapılmaması gereken işlere dair olan bir hadisten seçtim. Deylemî *Müsnedü'l-Firdevs* kitabında, Enes RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁶

---

⁶ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.197, no:2979; İbn-i Ebî Hâtim, *İlel*, c.I, s.258, no:766; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.795, no:23820; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XII, s.318, no:11993.

خَمْسٌ يُفْطِرْنَ الصَّائِمَ وَ يَنْقُضْنَ الْوُضُوءَ الْكَذِبُ
وَالْغَيْبَةُ وَ النَّمِيمَةُ وَالنَّظْرُ بِالشَّهْوَةِ وَالْيَمِينُ
الْكَاذِبَةُ

(الديلمى عن أنس)

RE. 279/7 (*Hamsün yuftırne's-sàim, ve yenkudne'l-vüdù': El- kezibü, ve'l-gıybetü, ve'n-nemîmetü, ve'n-nazaru bi's-şehveti, ve'l-yemînü'l-kàzibeh.*)

Peygamber Efendimiz SAS, bu dikkat etmemiz gereken hadis-i şerifinde buyuruyor ki:

(*Hamsün yuftırne's-sàim*) “Beş şey vardır ki, oruçlunun orucunu sanki iftar etmiş gibi, bir şey yemiş gibi bozar, sevabını kaçırır. Yemek yemese bile, su içmese bile bunları yaptı mı, sanki kenarda bir şey atıştırmış gibi orucunu bozar.” Bozardan maksat, bozmuş gibi sevabını kaçırtır.

Neden “Bozmuş gibi sevabını kaçırtır.” diyorum da, doğrudan doğruya “Oruçluya iftar ettirmiş olur.” demiyorum?.. Çünkü bir insan, oruçluyken günahlı bazı şeyleri yapmış olsa bile, yine akşam vaktine kadar bekleyecek. “Benim artık orucumun sevabı kalmadı, bozuldu.” diye orucunu bozduğunu düşünerek bir şeyler atıştırsa, o zaman 60 gün ceza yer, 61'i hak eder.

Bir şeyi daha hatırlatayım: Yanlışlıkla bilmeden, unutarak su içmiş, yemek yemiş; sonra da “Aaa, ben oruçluydum.” diye aklına geldiyse, orucu bozulmaz. Ama orucum bozuldu diye, ondan sonra bilerek yerse; o zaman 60 gün ceza, bir de kendisi 61 gün oruç tutması gerekir.

Bunlar incelikler, bunları ilmihal kitaplarından okuyup, budurumlara düşmemeğe dikkat etmek lâzım!.. Yâni bu beş şey orucun sevabını alır götürür, hayır bırakmaz. Başka?..

(*Ve yenkudne'l-vüdù*) “Abdesti de bozar, abdestin de sevabı kalmaz.” Adam abdestliydi ama, sanki abdestli değilmiş gibi, sanki abdestini bozmuş gibi olur. Çok ilginç... Onda da hayır bırakmaz. Oruçta da hayır bırakmaz, abdestte de hayır bırakmaz.

Ne imiş bu şeyler; tabii çok korkunç, merak ettik:

1.(*El-kezibü*) “Yalan söylemek.” Oruçlu yalan söylüyorsa, orucun da sevabı gider, abdestinin de bereketi gider. Oruçlu... Oruçlu ama onun orucu öyle oruç. Abdestli... Abdestli ama sanki bozmuş gibi... Yalan söylemek iyi bir şey değil. Müslüman dürüst olacak, yalan söylemeyecek.

Biliyorsunuz üç yerde yalan söyleniyor:

1.Harpte.

2.İki kişinin arasını barıştırmak için ıslah etmekte.

3.Bir de karı kocanın birbirlerine karşı gönlünü almak için söylediği sözler. “Sen arslansın, bir tanesin...” vs. Bir tane değil ama bir tanesin denilir. “İşte ay gibisin, güneş gibisin...” denilir.

“—Acaba yalan mı söylüyorum, dobra dobra mı söyleyeyim.

Sen çirkinsin mi diyeyim, nasılsın kör kadı mı diyeyim?..”

Hayır, öyle şey yok! Orada gönül almak uygun olduğundan, gönül yıkmamak esas olduğundan, orada caiz oluyor. Başka yerde müslüman yalan söylemez.

Harpte de caiz oluyor. Tabii düşmana sır mı verecek. İki kişinin arasını düzeltmekte de caiz oluyor. Başka yerde yalan çok fena... İşte görüyorsunuz, oruçlunun orucunun sevabını, hayrını, bereketini alıp götürüyor, mahvediyor. Abdestlinin abdestinin bereketini götürüyor. Tabii, o abdest ile kıldığı namazdan da, sanki abdestsiz gibi bir şey kazanamaz. Neden?.. Çünkü yalan söyledi.

2.(*Ve'l-gıybetü*) “Gıybet etmek de orucun sevabını, bereketini götürür; abdestin faziletini, bereketini götürür.”

Gıybet nedir?.. Bir müslümanın, bir kimsenin arkasından, bir ayıbını, kusurunu ortaya atıp, sohbet mevzuu yapıp, konuşmak, söylemek.

“—İşte o Ahmed var ya, kardeşim geçen gün bir de baktım ki çarşıda şöyle yapıyordu. Yâ, tüh, vah...”

Tamam, doğru, yalan söylemiyorsun, öyle ama ne diye bir kardeşinin ayıbını sohbetinin konusu yapıyorsun? Niye aleyhinde konuşuyorsun?.. İlkönce ona gittin mi?

“—Kardeşim, ben seni şöyle gördüm, böyle yapman doğru değil; ben seni İslâm namına ikaz ediyorum. Kimseye bir şey söylemem ama, senin bu yaptığın da ayıptır.” dedin mi?..

Demedin, arkasından böyle gıybet yapıyorsun. Yâni aleyhte konuşmak, arkasından dedikodu yapmak; bu da çok günah... Sevapları kaçırıyor, bereketleri izale ediyor.

3.(*Ve'n-nemîmetü*) *Nemîme* de, nemmamlık demek. Koğuculuk diye tercüme edilirdi çok eski kitaplarda, koğuculuğu da şimdi kimse bilmez. Nemmamlık ne demek?.. Birisinin lafını, sana söylediği sözünü, sırrını, gidip ötekisine nakletmek.

“—Ahmed sana şöyle dedi, Hasan sana şöyle dedi. Benden duymamış ol ama...”

İşte senden duyuyorum, ne demek benden duymamış ol?..

“—Vallâhi, o seni hiç sevmiyor. Senin aleyhinde şöyle dedi, bırak o bilmem neyi dedi... vs.”

Eyvah, şimdi bu adam ona kızacak, gidecek belki kavga edecek, sen onun sözünü buraya getirdin, taşıdın diye. Bu laf taşımak doğru değil, bu da çok zararlı bir şey.

Üç etti: Yalan söylemek; gıybet, aleyhte arkadan konuşmak; koğuculuk, yâni laf taşıyıcılık, birisinin sırrını, söylenmesini istemediği şeyi ötekisine taşımak.

4.(*Ve'n-nazaru bi's-şehveti*) “Şehvet ile bakmak.” Şehvet ile bakmak da orucun faziletini, bereketini yok eder, tüketir, bitirir, yakar, kül eder, savurur gider. Abdestin de tadını, bereketini bırakmaz.

“—Niye böyle bir bakışa büyük ceza geliyor İslâm'da?..”

Çünkü İslâm, kötülükleri oluşturmadan engellemeğe çalışır. Oluştuktan sonra düzeltmesi zor olduğundan, oluşturmamayı esas alır. Onun için başkasına, nâmahreme bakmamayı esas koymuştur. Örtünmeyi esas koymuştur. Örtünecek ki, karşı tarafı baktırmayacak kendisine...

İhtilâtı men etmiştir. Yâni hanımlar ayrı, beyler ayrı, haremlik, selâmlık, kız mektebi, erkek mektebi, kadınlar kısmı, erkekler kısmı, camide hanımlar arkada, erkekler önde... Bu esası koymuştur.

Şimdi bugün bazıları bu esaslara kızıyor. Sen Allah'ın emrine mi kızılıyorsun, ahkâmına mı kızılıyorsun?.. Maalesef ne yaptığının farkında değil! Bunların hepsi daha büyük kötülükleri önceden engellemek için...

İslâm'da kendisine helâl olmayan, mahremi olmayan kimseye bakmak yoktur. Evlenince pekâlâ, ama evlenmeyince hayır!.. İslâm böyle.

Ben şimdi buralarda [Avustralya'da] bakıyorum; buraların anlayışı, örfü, adeti çok farklı... Bizden fevkalâde farklı...

“—Hangisi daha güzel hocam?..”

Bizimki güzel!.. Allah'ın tavsiye ettiği, Rasûlüllah'ın tavsiye ettiği, İslâm'ın öğrettiği güzel! Çünkü burada çok feci şeyler oluyor. Hattâ cinsel hürriyetin en çok miktarda verildiği İsveç'te, yetkililerden açıklanmış ki, en çok cinsel suçlar, cinayetler orada işleniyor.

Hani serbest bırakılınca doyum olurdu?.. Yalan! Öyle olmuyor, azdırıyor, daha beter yapıyor. Yaraya tuz biber ekmek gibi oluyor, cam parçası dökmek gibi oluyor.

Onun için, İslâm mahrem olmayana bakışı engelliyor, bu bakmayacak. Öbür tarafa da örtünmeyi emrediyor, örtünecek.

Bir evin camından, kapısından içeri bakmak, içeri izinsiz girmek gibidir.⁷

---

⁷ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.412, no:3912; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.IX, s.134, no:8661; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.246, no:5364; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.394, no:384; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.311, no:1956; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.VI, s.211, no:2282; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, c.II, s.98; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.344, no:8520; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.267, no:4419; Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, c.IV, s.365, no:5428; Beyhakî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.VII, s.89, no:13289; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.72; İshak ibn-i Râhoveyh, *Müsned*, c.I, s.116, no:30; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.473, no:8913; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.VI, s.213, no:2284; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.327, no:13062; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.77, no:1799;

Mecmaü'z-Zevâid, c.VI, s.390, no:10543; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.382, no:14541.

الْعَيْنَانِ تَزْنِيَانِ

(حم. طب. عن ابن مسعود)

(*El-aynâni tezniyân*) “Gözler de zina eder.”

Hazret-i Osman RA’ın yanına sahabeden bir kişi geldi. Hazret- i Osman RA ona dedi ki:

“—Senin gözünde zina emâreleri görüyorum, zina izleri, belirtileri görüyorum.” dedi.

Adamcağız sapsarı kesildi, sarsıldı, hayretler içinde kaldı ve şöyle dedi:

“—Peygamberlik kesilmedi mi?..”

Tabii Hazret-i Osman RA Aşere-i Mübeşşere’den. Keramet olarak, Allah ona gösterdiği için biliyor. Yâni, evliyâullahın kerameti haktır. O da tabii bunu anlamadı, “Peygamberlik devam mı ediyor?” dedi.

Hayır, Peygamber Efendimiz’den sonra artık peygamberlik yok; ama Allah’ın sevgili kullarına Allah’ın ikramı var! (*Kerâmâtî’l-evliyâi hakkun*) Evliyâullahın kerameti haktır. Şöyle karşımda bu konuda yazılmış kalın kalın kitaplar var, eserler var; Kur’an’dan, hadisten misaller var.

Onun için o şaşırdı, dedi:

“—Nereden bildin?.. Hakîkaten, buraya gelirken bir kapıyı açık gördüm, açık kapıdan içeriye baktım. İçeride de bir kadın yıkanyormuş, onu gördüm.” dedi.

Haa, işte bakmak girmek gibi oluyor, günah oluyor. Gözünde de bir alâmet beliriyor da, işte evliyâullah, cennetlik insanlar onu görüp, seziyorlar. O bakımdan, bakmak doğru değil, bakılacak yerlerini açık bırakmak doğru değil, örtünmek esas...

Bana şimdi bir arkadaş, Türkiye ile ilgili bilgiler göndermiş, anlatıyor durumları. Yok efendim, başörtüsü eğer başının altından, bizim eski usül bağlanırsa, ona evetmiş de; öyle bağlanmaz da şöyle yukarıdan bağlanırsa, ona hayırmış... Böyle saçma şey olmaz. Sana ne? Herkesin giyim tarzının inceliklerinden, sana ne?..

Niye öyle örtünmüyor bazıları, başka türlü örtünüyor, bunu izah etmek lâzım! Ben, bizimkilerden biliyorum, yakınlarımdan biliyorum; o başörtüsü kayıyor zamanla... Üst taraftan arkaya kayıyor, görünmemesi gereken saçlar görünüyor. Bunun kaymaması için, belli şekiller düşünülüp uygulanmış. Mısır'da başka türlü, Pakistan'da başka türlü, Malezya'dakiler başka türlü... Çok güzel şekiller uygulamışlar.

Bir şekilde, işte türban bağlamak tarzında boynunu da kapatıyor. Nasıl örterse, örter. O Allah'ın emrini yerine getiriyor.

“Başınızı açmayın, zînetlerinizi yabancılara göstermeyin!” diye hanımlara emir olduğundan, kapatıyor. Erkeklere de böyle emir; o da bakmayacak.

“—Peki hocam, kadınların bakışına yasak yok mu?..”

Ona da yasak var. Kötü bakış, şehvetle bakış, kadın için de erkek için de yasak. Orucun bereketini, sevabını kaçırttırır; abdestin bereketini götürür.

5.(*Ve'l-yemînü'l-kâzibetü*) “Yalan yere yemin de öyledir; yâni orucun bereketini götürür, abdestin hayrını bereketini götürür.”

Bu yalan yere yemin, bazen mahkemelerde oluyor; o çok fenâ... Birisinin hakkı o yalan yeminle çiğneniyor, haksızlık yapılmış oluyor. Adalet bozuluyor, adalet işletilmemiş oluyor, tahrib edilmiş oluyor; bu çok fenâ...

Bazen da günlük olaylarda oluyor. Kişi annesine yalan söylüyor, eşine yalan söylüyor, arkadaşına yalan söylüyor, çocuğuna yalan söylüyor. Yâni, o kadar hayatın içine girmiş ki bu yalan konuşmak; sabahtan akşama günlük konuşmaları kameraya çektikten sonra, akşamüstü sesini ve görüntüsünü izlese, ne kadar yalan konuştuğumuz, günlük hayatımızın içine ne kadar yalanın girdiği anlaşılır.

Nasıl olacak müslümanın konuşması?.. Doğru olacak, dürüst olacak, yalansız olacak, dobra dobra olacak. Ya hayır söyleyecek, ya susacak ama yalan söylemeyecek. Hele yalan yere yemin etmeyecek.

Hele bir de şimdi alışmış insanlar, her şeye “*Vallâhi, billâhi...*” diye basıyor yemini... Bu oyuncak mı, ne demiş oluyorsun sen?.. O yalan olarak karşı tarafı kandırmak için söylediğin

söze *vallâhi* deyince, Allah'ı ortak ediyorsun o yalanına, şahit gösteriyorsun. Allah'ın hatırını, Allah saygısını sömürüyorsun, istismar ediyorsun!.. Öyle şey olur mu?.. Kesinlikle yalan yere yeminin olmaması lâzım!..

Bunlar muhtemelen, Peygamber SAS Efendimiz'in, dinleyenler anlasın diye verdiği bâriz misallerdir. Biz bunların arkasına ve sâireyi ekleyebiliriz. Yâni bunlar ve bunun gibi kötü davranışlar ve huylar, orucun sevabını götürebilir, abdestin bereketini

götürebilir. İnsan orucundan bir sevap kazanamaz. Abdestinden, kıldığı namazdan bir ecir, sevap kazanamaz.

Halbuki usûlüyle olsaydı, neler kazanacaktı, ne kadar mükâfâtlar alacaktı... Hadis-i şeriflerde ne kadar mükâfâtlar var!

“—Hocam, biz o hadis-i şeriflerdeki mükâfâtları duyuyoruz da, bakıyoruz, bize hiç verilmiyor gâliba?.. Hiç emâresini görmüyoruz.”

Evet, verilmiyor. Çünkü, işte siz böyle yapıyorsunuz. Yâni hatalı hareket ediyorsunuz. İbadetlerin kabul olması sebeplerini düşünmüyorsunuz. Kabul olmamasına sebep olacak işleri de, bol bol yapıyorsunuz. Yalan yere yemin, laf taşıma, gıybet, dedikodu, gözü harama baktırmak, harama dikmek... Kötü şeyleri dinlemek, söylemek, işlemek... vs. Hayat böyle geçiyor. Sonunda tabii çok büyük zarar, hüsrân ve pişmanlık olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, Őu güzel ayda Őu zâlim nefislerimizi hizaya getirmeyi, terbiye etmeyi; olgun, kâmil, tatlı, hayırlı, sevimli, güzel müslüman olmayı cümlemize nasib eylesin, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŐAN

10. 12. 1999 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü